

پول شوئی و راه‌های مبارزه با آن

تهیه و تنظیم: عبدالرضا ملک، محبوبه مدنی اصفهانی

اداره مطالعات و بازاریابی

research@bank-refah.com

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه	۱
فصل اول: مروری اجمالی بر ادبیات و سابقه پول‌شویی و مبارزه با آن	۳
۱-۱- تعریف عملیات پول‌شویی	۳
۱-۲- شیوه‌های پول‌شویی	۴
۱-۳- مراحل عملیات پول‌شویی	۵
۱-۴- پول‌شویی از طریق سیستم‌های پرداخت شبکه‌ای (Cyberpayments)	۶
۱-۴-۱- مبارزه با پول‌شویی در شبکه‌های پرداخت	۸
۱-۵- اثرات پول‌شویی بر اقتصاد کلان	۹
۱-۶- سیاست‌های ضد پول‌شویی	۱۱
۱-۷- مثال‌های عملی از پول‌شویی و قوانین ضد پول‌شویی در دنیا	۱۳

- فصل دوم: سازمان بین‌المللی مبارزه با پول‌شویی (FATF) ۱۸
- ۲-۱- چارچوب عمومی دستورالعمل FATF ۱۸
- ۲-۲- نقش نظام حقوقی کشورها در مبارزه با پول‌شویی ۱۹
- ۲-۲-۱- قلمرو رفتارهای مجرمانه پول‌شویان ۱۹
- ۲-۲-۲- اقدامات موقتی، مصادره و توقیف ۱۹
- ۲-۳- نقش سیستم مالی در مبارزه با پول‌شویی ۲۰
- ۲-۳-۱- قوانین تشخیص هویت مشتریان و نگهداری اطلاعات ثبت شده ۲۰
- ۲-۳-۲- تلاش مستمر موسسات مالی جهت مبارزه با پول‌شویی ۲۱
- ۲-۳-۳- اقدامات لازم هنگام مواجهه با کشورهای که قوانین ضد پول‌شویی ندارند یا اینکه قوانین آنها کافی نیست ۲۲
- ۲-۳-۴- سایر اقدامات ضد پول‌شویی ۲۳
- ۲-۳-۵- کاربرد و نقش دستگاه‌های اداری و نظارتی در عملیات ضد پول‌شویی ۲۳
- ۲-۴- تدابیر شدید ناظر بر همکاری بین‌المللی موسسات مالی ۲۴
- ۲-۴-۱- همکاری اداری ۲۴
- ۲-۴-۱-۱- مبادله اطلاعات عمومی با یکدیگر ۲۴
- ۲-۴-۱-۲- مبادله اطلاعات در خصوص مبادلات پولی مشکوک ۲۵
- ۲-۵- اشکال دیگر همکاری ۲۵
- ۲-۵-۱- مبانی و ابزارهای همکاری در زمینه مصادره اموال، کمک‌های دوطرفه و تحویل مجرمان به کشور اصلی ۲۵
- ۲-۵-۲- تمرکز بر افزایش کمک‌های دو طرفه در خصوص مقولات مربوط به پول‌شویی ۲۵
- فصل سوم: بررسی پدیده پول‌شویی در ایران ۲۷
- ۳-۱- وجود پدیده پول‌شویی در ایران ۲۷
- ۳-۲- ضرورت مبارزه با پول‌شویی در ایران ۲۸

مقدمه

امروزه، به علت افزایش توجه به جهانی شدن اقتصاد و رونق بازارهای مالی همچنین اتحاد کشورهای اروپایی در زمینه تجارت از طریق یکسان سازی پول اروپایی یورو و نقل و انتقال آسان کالا، خدمات و سرمایه این کشورها با یکدیگر، جرایم سازمان یافته گسترش زیادی پیدا نموده است. سازمان‌های مختلف به علت دستیابی آسان به اکثر نقاط دنیا، طیف وسیعی از جرایم را انجام می‌دهند. این جرایم از سرقت و کلاهبرداری در سطوح بین‌المللی تا مواد مخدر، آدم ربایی، ارتشاء و دیگر اعمال خلاف را در بر می‌گیرد. گسترش شبکه اطلاعاتی جهانی (اینترنت) نیز سبب شده است که این سازمان‌ها، در کشورهای مختلف بطور قارچ گونه‌ای رشد یافته و کلیه عملیات خلاف سودآور را نشانه رفته و انجام دهند. پولشویی نیز یکی از عمده فعالیت‌های مهم این سازمان‌ها می‌باشد. در واقع پولشویی یک فعالیت غیر قانونی است که در طی آن درآمد و عایدات ناشی از اعمال خلاف وارد اقتصاد جهانی شده و مشروعیت قانونی می‌یابد.

دولتها برای جلوگیری از ورود پول‌هایی کثیف، قوانین ضد پولشویی را به اجرا در می‌آورند. اجرای این قانون، مستلزم یکسری محدودیتها برای دولتها می‌باشد. بنابراین تعدادی از کشورها از انجام آنها سرباز می‌زنند. در این رابطه، در سال ۱۹۸۹ کشورهای گروه هفت (G-۷) سازمانی را تحت

عنوان Financial Action Task Force (FATF) برای وضع قوانین ویژه در مورد پولشویی تاسیس کردند. این گروه در سال ۲۰۰۲ با ۳۱ عضو (۲۹ کشور و دو سازمان بین‌المللی) چهل راهکار را برای مبارزه با پولشویی ارائه نمودند. این راهکارها سیستم جامعی را در رابطه با مبارزه با پولشویی و ارائه تمهیداتی در جهت مسدود، توقیف و مصادره کردن اموال پولشویان و همچنین تعیین مجازاتهای مالی و حقوقی ایجاد کرده است.

سوال اساسی این است که چرا جرم پولشویی مهم است؟ در واقع اثر اقتصادی و اجتماعی وسیعی که این عمل بر اقتصاد کشورها می‌گذارد، باعث توجه زیاد دولت‌ها به این امر گشته است. اثرات مستقیم و غیر مستقیم بر وجه اقتصاد کلان کشورها از جمله بر تقاضای پول و رشد اقتصادی و همچنین رابطه‌ای که این عمل با فرار مالیاتی دارد، باعث گشته است که کشورها شروع به بازسازی قوانین و مقررات مالی و بانکی خود نمایند. از جمله موارد مشخص که می‌توان به آن اشاره نمود، با نام کردن حسابهای افراد در هنگام گشودن و بستن حسابهای بی‌نام می‌باشد. این عمل موجب شناسایی افرادی که حساب در بانک می‌گشایند، شده و در نتیجه عرصه فعالیت تبهکاران محدودتر می‌گردد.

در کشور ایران نیز، چند سالی است مبارزه با عملیات پولشویی بانک‌ها و موسسات اعتباری که عمدتاً غیر آگاهانه صورت می‌پذیرد، مورد توجه محافل رسمی و دانشگاهی قرار گرفته است. بنا به ضرورت موضوع، گزارش حاضر ابتدا به تعریف پولشویی و روش‌های مختلف عملیات پولشویی، دلایل مبارزه با پولشویی و راه‌ها و روش‌های آن و سپس به جایگاه پولشویی و مبارزه با آن در اقتصاد ایران خواهد پرداخت.

فصل اول: مروری اجمالی بر ادبیات و سابقه پولشویی و مبارزه با آن

۱-۱- تعریف عملیات پولشویی

پولشویی یک فعالیت غیر قانونی است که در طی آن عواید و درآمد ناشی از اعمال خلاف قانون در طی فرآیندی مشروعیت قانونی می‌یابد. به عبارت دیگر در طی فرآیند پولشویی پول کثیف ناشی از اعمال غیر قانونی تبدیل به پول‌های تمیز شده و در کل بدنه اقتصاد جایگزین می‌گردد. این عملیات یک روش معمول برای کسب سود از فعالیت‌های غیر قانونی توسط مجرمان است. خلاف‌هایی که باعث ایجاد درآمد برای گروه‌های سازمان یافته جنایی می‌شود، طیف وسیعی از فعالیت‌های قاچاق مواد مخدر، تقلبات، آدم ربایی و جاسوسی و همچنین تقلبات در اینترنت و قاچاق کالا را در برمی‌گیرد. در کل می‌توان گفت که چون ردپای افراد مجرم در معاملات مالی و بانکی به صورت زنجیره‌وار، در جوه این افراد آشکار می‌گردد، کلیه مجرمان از ابزارهای مالی مانند چک‌ها، کارت‌های اعتباری، کارت‌های هوشمند و غیره اجتناب کرده و به استفاده از پول نقد روی می‌آورند. پول نقد نیز به دلیل عدم مزیت نسبت به ابزارهای مالی دیگر، همچون حجم بالا و مشکلات حمل و نقل و همچنین عدم سود و کاهش قدرت خرید در طول زمان به ناچار توسط مجرمان به پولشویان داده می‌شود تا طی پروسه‌ای بر بدنه اقتصاد وارد کرده و در نتیجه وارد شبکه تجاری کشور گردد.

پول‌های کثیف از مواردی مانند فساد اداری و اختلاس در بخش دولتی، فساد سیاسی، معاملات مواد مخدر، ثروت و درآمدهای ناشی از فرار مالیاتی صورتحساب‌های جعلی در بخش تجاری، ثروت‌های قابل مصادره، منابع تروریزم، منابع جاسوسی، گروگانگیری و قمار و همچنین اهدای پول به سازمان‌های تروریستی و حتی تقلبات مالی به وسیله اینترنت و دیگر ابزاراطلاعاتی بدست می‌آید.

پول‌هایی که از انجام این اعمال بدست می‌آید، اکثراً از کشورهای توسعه نیافته و در حال توسعه به منظور تطهیر در بانک‌های خارجی سپرده گذاری می‌شود و بعد از پولشویی با سایر ارزها به صورت قانونی وارد کشورهای در حال توسعه می‌شود. البته بدست آوردن ارقام صحیح پولشویی به علت وجود محدودیت‌های ناشی از عدم همکاری دولت‌ها و سازمان‌های دولتی و همچنین

مخفیانه بودن این عملیات به صورت اقتصاد زیرزمینی کاری بسیار مشکل است. اکثر داده‌ها نیز به علت عدم نمونه‌گیری رسمی، به صورت تخمینی می‌باشد. به عنوان مثال، در تایمز مالی در ۱۸ اکتبر ۱۹۹۴، میزان پول‌شویی سالانه در سطح بازارهای مالی بین‌المللی بین ۵۹۰ میلیارد تا ۱/۵ تریلیون دلار، تقریباً معادل ۲ تا ۵ درصد GNP جهانی اعلام شده است. حال اینکه این تخمین از منابع غیررسمی بدست آمده است و ممکن است این ارقام نیز غیر واقعی باشند. از جمله مواردی که باید به آن اشاره نمود، انتقال پول‌ها و تغییر وضعیت آنها به اشکال متفاوت است. همچنین عدم ثبت درآمدهای حاصل از اعمال خلاف در GNP سالانه کشورها باعث می‌گردد که پیگرد این پول‌ها برای مجریان قانون مشکل شود.

۱-۲- شیوه‌های پول‌شویی

طراحی عملیات پول‌شویی یک فرایند بسیار پیچیده می‌باشد. پول‌شویی، از جمله جرایمی است که نیازمند شبکه گسترده‌ای از افراد واسطه و بهره‌برداری از سیستم‌های مبادلاتی و غیر مبادلاتی و در نتیجه سوء استفاده از قوانین و دادن رشوه به مجریان قانون در سراسر دنیا می‌باشد. در نتیجه باعث به وجود آمدن و گسترش ارتشاء در سطح بانک‌ها و موسسات مالی و حکومتی خواهد شد. این جرم به علت هدف و طبیعت عملکرد خاص خود، در شرایط مختلف، راه‌های گوناگونی را نیز می‌طلبد. از مهمترین و معمولترین شیوه‌های پول‌شویی این است که پول‌شویان مقادیر زیادی پول نقد را تبدیل به مقادیر کوچک پول نقد کرده و بطور مستقیم در بانک‌ها سپرده‌گذاری می‌کنند یا یکسری ابزارهای پول مانند چک، سفته و غیره می‌خرند و در مکان‌های دیگر سپرده‌گذاری می‌کنند.

از روش‌های دیگر پول‌شویی می‌توان به انتقال منابع به تدریج و به میزان کم (Starburst)، ایجاد شرکت‌های جلو دار (Front Companies)، سرمایه‌گذاری در شرکت‌های صدف (Shell Companies)، سرمایه‌گذاری با هدف گم کردن ردپا (Black Holes)، انتقال صوری منابع بین بانک‌های داخلی و خارجی، انتقال منابع بین ارزهای مختلف، سرمایه‌گذاری موقت در بنگاه‌های تولیدی/تجاری قانونی (داخلی و خارجی)، سرمایه‌گذاری در سهام و اوراق قرضه در کشورهای مختلف، ایجاد سازمان‌های خیریه، سرمایه‌گذاری در طلا و الماس، انتقال منابع به کشورهای دارای

مقررات بانکی پنهان مثل سوئیس یا دارای مقررات بانکی آزاد مثل سی شل و برگشت دادن آنها به محل اصلی به عنوان پول مشروع (Boomerang) و استفاده از قمارخانه‌ها و شرکت‌های صرافی و مزایده‌های اجناس هنری و کالاهای قدیمی اشاره نمود.

این روش‌ها بدین صورت عمل می‌کنند که:

۱. پول‌شویان در یکی از بانک‌هایی که دارای مقررات بانکی آزاد می‌باشند سپرده‌گذاری کرده و سپس به محل اصلی خود انتقال می‌دهند به این عمل (Boomerang) نیز می‌گویند.
۲. پول‌شویان، پول ناشی از اعمال خلاف را در بازارهای داخلی تبدیل به طلا و الماس و غیره کرده، سپس این کالاها را به خارج برده، فروخته تبدیل به ارز خارجی می‌نمایند. با استفاده از این روش می‌توانند پول‌ها را در بانک‌های همان کشورها سپرده‌گذاری کرده و یا در مزایده‌های اجناس قیمتی شرکت کرده و بعلت بی‌نام بودن اکثر خریداران بدون اطلاع مقامات رسمی، این پول‌ها را به پول‌های پاک تبدیل نمایند.
۳. پول‌شویان با سپرده‌گذاری در بانک‌های خارجی، از آن بانک‌ها به پشتوانه اموال خود تقاضای وام نموده و از این طریق امکان دستیابی به پول‌های تمیز برای آنها فراهم می‌شود.
۴. پول‌شویان از طریق عملیات تجاری، صادرات و واردات، فعالیت‌های تجاری خاصی را در کشوری که پول کثیف را بدست آورده‌اند، آغاز می‌کنند و به موازات آن، فعالیت مشابهی را در کشوری که پول‌های خود را در آن سپرده‌گذاری کرده‌اند، دنبال می‌کنند و از طریق خرید و فروش کالا و خدمات به مبادلات صوری می‌پردازند. بدین صورت که پول‌شویان کالایی را از شرکتی که می‌خواهند پول‌های کثیف را به آن تحویل دهند می‌خرند و به ازای آن صورت حساب غیر واقعی صادر می‌کنند و با قیمتی بالاتر از قیمت کالا در صورت حساب وارد می‌کنند و بدین ترتیب ما به التفاوت قیمت واقعی و قیمت کاذب، پول تمیز خواهد بود.
۵. پول‌شویان با سرمایه‌گذاری و ایجاد شرکت‌های جلودار و شرکت‌های صدف و یا سرمایه‌گذاری موقت در بنگاه‌های تولیدی/تجاری قانونی و ایجاد سازمان‌های خیریه و انجام مبادلات تجاری، پول‌های کثیف را تطهیر می‌نمایند.

۳-۱- مراحل عملیات پول‌شویی

انتقال فیزیکی مقادیر بزرگ پول نقد در پول‌شویی بسیار مشکل است. برای درک بهتر و بالفعل سوء استفاده پول‌شویان از سیستم‌های مالی و نحوه عمل شیوه‌های پول‌شویی، عملیات پول‌شویی به

سه مرحله اصلی تقسیم شده است، مکان‌یابی (Placement) طبقه‌بندی یا تغییر وضعیت (Layering) و ادغام (Integration) سه مرحله اساسی در عملیات پول‌شویی می‌باشد.

۱. مکان‌یابی، اولین مرحله از پروسه پول‌شویی می‌باشد. در مرحله مکان‌یابی پول نقد در جریان بصورت فیزیکی (اسکناس و مسکوکات) وارد سیستم مالی خواهد شد. در این مرحله، ردیابی اعمال خلاف قانون، آسان می‌باشد. در واقع مکان‌یابی در هنگام سپرده‌گذاری پول‌های غیرقانونی در نهادهای مالی اتفاق می‌افتد. برای جلوگیری از این مرحله، قوانین بانکی باید بگونه‌ای تغییر کند که فعالیت‌های مالی، شامل استفاده از پول نقد و یا دیگر ابزارهای پولی، گزارش داده شود و یا حساب‌هایی که در بانک‌ها گشوده می‌شوند، با نام باشند.
۲. طبقه‌بندی یا لایه لایه کردن مرحله‌ای است که ردپای پول‌های کثیف را از بین می‌برد. در این مرحله درآمدهای نامشروع از منبع اصلی خود با استفاده از عملیات مالی جدا می‌شود. در این حالت، یکسری از فعالیت‌های مبادلاتی به منظور تغییر وضعیت بین وجوه و منابع غیرقانونی به اجرا در می‌آید. به عنوان مثال نقل و انتقال وجوه بین بانک‌ها جزء این مرحله می‌باشد. فعالیت‌هایی با این نوع ماهیت، به ویژه هنگامی که وجوه بین بانک‌ها منتقل می‌شود شناسایی را مشکل می‌سازد.
۳. مرحله ادغام که آخرین مرحله از مراحل پول‌شویی می‌باشد، وجوه غیر قانونی با یکسری از فعالیت‌های تجاری و قانونی به هنگام راهیابی به بدنه اصلی اقتصاد کشور ادغام می‌شود و در موسسات و طرح‌های تجاری که جنبه قانونی دارد، سرمایه‌گذاری می‌گردد. در این زمان شناسایی ردپای پول‌های کثیف از پول‌های مشروع بسیار دشوار می‌باشد.

۴-۱- پول‌شویی از طریق سیستم‌های پرداخت شبکه‌ای (Cyberpayment Systems)

سیستم‌های پرداخت شبکه‌ای ابزار جدید پرداخت وجوه می‌باشد که شامل کلیه روش‌های پرداخت از طریق شبکه می‌باشد. این شبکه می‌تواند شبکه اینترنت، شبکه‌های محلی، شبکه‌های ماهواره‌ای و یا پرداخت وجوه از طریق موبایل باشد. سیستم‌های پرداخت شبکه‌ای دارای خصوصیات ویژه‌ای می‌باشد، به همین دلیل مورد توجه و استفاده پول‌شویان قرار گرفته‌اند. بزرگترین مشکل پول‌شویان که همانا نقل و انتقال فیزیکی مقادیر زیاد پول می‌باشد توسط این سیستم برطرف شده است. علاوه بر این گسترش سیستم‌های پرداخت شبکه‌ای در سطح جهان، فرصت‌هایی را برای پول‌شویان بوجود آورده است که بتوانند از اختلاف در سطح استانداردهای امنیتی کشورها و خلاءهای قانونی موجود، در راستای پنهان کردن نقل و انتقال پول‌های نامشروع و کثیف استفاده کنند.

قوانین و مقررات حاکم بر سیستم‌های پرداخت شبکه‌ای که در واقع تا حدود زیادی منتج از قوانین و مقررات حاکم بر بانک‌ها و موسسات مالی می‌باشد، بگونه‌ای است که امکان سوء استفاده پول‌شویان را از سیستم‌های مذکور تسهیل نموده است. برخی از این قوانین به شرح زیر می‌باشند:

الف- اصل عدم مداخله:

بطور تاریخی الزامات و قوانین و مقررات اداری بر عدم مداخله بانک‌ها و موسسات مالی، به منظور فراهم شدن پایگاه قابل اتکا و مطمئنی برای نقل و انتقال پول و وجوه استوار می‌باشد. به عبارت دیگر بانک‌ها و موسسات مالی بطور تاریخی عادت کرده‌اند که بدون آنکه در مورد منبع و مآخذ وجوه کنجکاوی کنند وظیفه نقل و انتقال وجوه را انجام دهند. این قاعده در سیستم‌های پرداخت شبکه‌ای نیز حاکم می‌باشد و اداره کنندگان این شبکه‌ها تمایلی به دانستن منبع پول‌ها و وجوه ندارند.

ب- تاسیس و راه‌اندازی توسط بانک‌ها یا موسسات غیر بانکی:

شبکه‌های پرداخت می‌توانند توسط بانک‌ها یا موسسات غیر بانکی راه‌اندازی شوند. این در حالی است که قوانین بانک‌ها و موسسات غیربانکی برای اداره شبکه‌های پرداخت با یکدیگر متفاوت است. این تفاوت می‌تواند امکان سوء استفاده از این سیستم را بوجود آورد.

ج- نقل و انتقال بدون واسطه پول:

برخی از شبکه‌های پرداخت این امکان را فراهم کرده‌اند که مشتریان بدون واسطه و با استفاده از تلفن یا اینترنت اقدام به مبادله کالا و وجوه کنند. در این صورت نظارت دولت از بین می‌رود و مجرمان می‌توانند سودهای ناشی از اعمال مجرمانه خود را به راحتی انتقال دهند. زیرا در شبکه‌های پرداخت مآخذ انتقال وجوه مخفی می‌ماند. نقل و انتقال وجوه از طریق شبکه‌های پرداخت اگر چه مورد ظن مقامات کشورها قرار دارد اما به دلیل ویژگی‌های خاص اینگونه نقل و انتقالات، پیگیری و تعقیب مجرمانی که از این شبکه سوء استفاده می‌کنند، دشوار است.

د- بی‌نام بودن نقل و انتقالات وجوه:

در برخی از انواع شبکه‌های پرداخت، منشاء و مآخذ پول‌ها غیر شفاف و پیدا کردن منشاء پول‌ها دشوار است. در واقع گمنام بودن پرداخت کننده ویژگی اصلی شبکه‌های پرداخت می‌باشد که مورد سوء استفاده مجرمان برای تطهیر وجوه ناشی از جرم قرار می‌گیرد.

ه- محدودیت‌های مقدار پول و تاریخ انقضاء کارت‌های شبکه‌های پرداخت:

یکی از ویژگی‌های کارت‌های شبکه‌های پرداخت محدود بودن سقف اعتباری هر یک از این کارت‌ها می‌باشد. حداکثر مقدار پولی که در کارت‌های هوشمند یا سایر کارت‌های مشابه ذخیره می‌شوند، محدود می‌باشند تا خطرات ناشی از کلاهبرداری یا زیان‌های دیگر کاهش یابد. محدودیت‌های پولی این کارت‌ها براساس نیازهای بازار تعیین می‌شوند. این محدودیت در حال حاضر برای شبکه‌های پرداخت آزمایشی تقریباً بین ۱۰۰۰ تا ۳۰۰۰ دلار می‌باشد. هر چه اعتبار مشتریان بیشتر باشد سقف این محدودیت پولی بالاتر است.

یکی دیگر از ویژگی‌های کارت‌های شبکه‌های پرداخت این است که پس از تعداد مشخصی نقل و انتقال پول، منقضی می‌شوند. همراه با پیشرفت تکنولوژی انتظار می‌رود که پول‌شویان از روش‌های فرار مختلفی استفاده کنند. مانند گرفتن کارت‌های مختلف و متعدد (مانند کارت‌های بدهی (debit cards) و کارت‌های اعتباری (credit cards)) و همچنین استفاده از نام‌های متعدد و به کارگرفتن کارت‌های شرکت‌های مختلف. البته لازم به ذکر است که این امکان در کارت‌های شبکه‌های پرداخت بوجود آمده است که نقل و انتقالات وجوه در آنها ثبت شود اما با این محدودیت مواجه است که این کارت‌ها تنها تعداد معاملات معینی را ثبت می‌کنند. بطور مثال یک کارت اعتباری شخص حقیقی، ممکن است که تا ۲۰ معامله را ثبت کند که در این صورت اگر معامله ۲۱ انجام شود اولین معامله حذف می‌شود.

نمونه دیگر سوء استفاده از شبکه‌های پرداخت، استفاده از موسسات خیریه قلبی است که از طریق شبکه‌های پرداخت توانایی دریافت هدایا از اقصی نقاط جهان را دارا می‌باشند. در این روش پول‌های بدست آمده از داد و ستد مواد مخدر و سایر راه‌های غیر قانونی در محل واحدی جمع‌آوری می‌شوند.

۱-۴-۱- مبارزه با پول‌شویی در شبکه‌های پرداخت

یک روش پیشنهادی برای دنبال کردن ردپای پول‌های کثیف در فضای شبکه، CNTO^۱ نامیده می‌شود. که ترکیبی از ابزارهای بازرسی سنتی و غیر سنتی است. CNTO بر اساس قانون رازداری

۱. Cyber payment Network Targeting Order

بانک تدوین شده است و اطلاعات محرمانه مشتریان را منتشر نمی‌کند و تنها به دنبال یافتن نقل و انتقال وجوه مشکوک در شبکه‌های پرداخت می‌باشد. CNTO در موارد بسیار زیادی شبیه GTO^۱ می‌باشد. با این تفاوت که محدوده عمل CNTO کل شبکه‌های پرداخت می‌باشد در حالیکه محدوده عمل GTO یک منطقه جغرافیایی است و شامل تعداد معینی از بانک‌ها و موسسات مالی می‌باشد. تعداد پرسنل در GTO زیاد است که باید کلیه ثبت‌ها و داده‌ها را مورد بازبینی قرار داده و موارد مشکوک را استخراج کنند ولی در CNTO تعداد پرسنل کم است و وظیفه بررسی داده‌ها بر عهده نرم‌افزارهای کامپیوتری می‌باشد. درجه استفاده از تکنولوژی و سخت‌افزارها در GTO محدود است اما در CNTO از تکنولوژی بالا استفاده می‌شود. در GTO پیدا کردن پول‌های کثیف مستلزم همکاری موسسات مالی است تا معاملات مخفی کشف گردند. اما در CNTO تنها لازم است که نرم‌افزارهای طراحی شده بر روی دستگاه‌های ارائه دهنده خدمت در شبکه‌های پرداخت نصب شود تا بطور خودکار اطلاعات و داده‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرند.

CNTO به مسوولین مبارزه با پول‌شویی اجازه می‌دهد شبکه‌های پرداختی که مورد ظن استفاده در اهداف نامشروع قرار گرفته‌اند را هدف قرار دهند. در واقع CNTO یک ابزار تکمیلی برای افزایش توان بازرسان قانونی می‌باشد. بدین منظور GTOهای سنتی می‌توانند با استفاده از تکنیک‌های جمع‌آوری اطلاعات از شبکه، عملکرد خود را بهبود بخشند. آژانس‌های امنیتی از ابزارهای خودکار بیشتری برای جمع‌آوری اطلاعات در زمینه نقل و انتقالات پول و سرمایه استفاده می‌کنند که CNTO یکی از این ابزارها می‌باشد.

۵-۱- اثرات پول‌شویی بر اقتصاد کلان

با توجه به تنوع فعالیت‌های غیرقانونی و بزهکارانه و حجم وسیع از پول‌های کثیف و غیرقانونی حاصله و تظهير این پول‌ها و ادغام در اقتصاد کشورها، حجم گسترده‌ای از پول‌های در جریان در کل دنیا، پول‌های کثیف می‌باشند. همچنین به علت گسترش روز افزون سازمان‌های غیر قانونی به خصوص با باز شدن درهای کشورهای کمونیستی به بازار اروپا و در کل به بازار جهانی، ابعاد وجود مافیا در کل فعالیت‌های اقتصادی زیرزمینی وسعت زیادی پیدا نموده است. به عنوان مثال،

۱. Geographic Targeting Order

پول‌های حاصله از مواد مخدر که همه ساله در سطح بین‌المللی تطهیر می‌شود، بین ۳۰۰ تا ۶۰۰ میلیارد دلار آمریکا بوده و سهم کشوری مانند کانادا به تنهایی در این میان بین ۵ تا ۱۷ میلیارد دلار است.

در قطعنامه‌ای که در ژوئن سال ۱۹۹۸ در مجمع عمومی سازمان ملل متحد تصویب شد (قطعنامه S/۲۰۰۴ - S) تخمین زده شد که حداقل سالانه ۲۰ میلیارد دلار پول تطهیر می‌شود. در نتیجه عملیات پول‌شویی در سطح اقتصاد کلان و در کلیه سطوح تاثیر می‌گذارد.

از اثرات پول‌شویی بر اقتصاد کلان می‌توان گفت، میان بزهکاری و تقاضای پول در جریان (Currency) ارتباط وجود دارد. این ارتباط بین دهه ۸۰ و ۹۰ میلادی تغییر نموده است. در این دهه، یک افزایش ناگهانی در جرایم باعث افزایش تقاضای پول نقد گشته است ولی در حال حاضر افزایش در تبهکاری باعث کاهش تقاضای پول در جریان می‌شود. به عبارت دیگر افزایش ۱۰ درصدی در جرایم به کاهش ۱۰ درصدی در تقاضای پول در جریان و ۶ درصد کاهش در تقاضای کل پول منجر می‌شود. این تغییر رابطه به علت تغییر در روش‌های پول‌شویی و تغییر مکان‌یابی سیستم بانکی و پول نقد به طرف بازارهای مالی موازی و همچنین رشد ابزارهای غیرپولی و افزایش تجارت پایاپای و تهاتری (شبهه مبادله یک کشتی اسلحه با مواد مخدر) می‌باشد.

رشد پول‌شویی در قالب فعالیت‌های زیرزمینی نیز، به علت عدم ثبت در GNP کشور، سیاست‌های اقتصادی را تحت تاثیر قرار خواهد داد. زیرا عدم وجود آمارهای صحیح GNP مسلماً باعث تغییر سیاست‌های پولی و مالی دولت‌ها خواهد گردید. اگر چه ثبت این جرایم در ترازها سبب پیچیده‌تر شدن آنها و در نتیجه مدیریت دولت بر سیاست‌ها خواهد گردید. همچنین پول‌شویی اثرات نامطلوبی بر روی تقاضای کل پول و نوسانات نرخ بهره و بی‌ثباتی نرخ ارز در سطح بازارها دارد.

همچنین از موارد دیگر، اثرات توزیعی درآمد ناشی از پول‌شویی می‌باشد که باید مورد توجه قرار گیرد. در سطوح وسیعی، فعالیت‌های غیر قانونی نهفته، درآمد را از پس‌انداز کنندگان بزرگ به پس‌انداز کنندگان کوچک یا از سرمایه‌گذاری‌های شفاف به سمت سرمایه‌گذاری‌های پر ریسک و با کیفیت پایین هدایت کرده و در نتیجه رشد اقتصادی را تحت تاثیر قرار می‌دهد. برای مثال، وجوه بدست آمده از فرار مالیاتی در آمریکا به سمت سرمایه‌گذاری‌های با انعطاف‌پذیری بیشتر ولی با ریسک بالاتر در بخش‌های تجاری کوچک هدایت شده است. زیرا فرار مالیاتی، اختلاس و

پارتی بازی در این بخش‌ها بسیار متداول بوده و باعث رشد سریع و سودآوری این بخش‌های تجاری و بازارها خواهد شد.

پول‌شویی دارای اثرات غیر مستقیمی بر اقتصاد کلان نیز خواهد بود. مبادلات قانونی به علت وجود آلودگی غیر قانونی خواهند شد. برای مثال، بعضی از مبادلات تجاری با شرکای خارجی، اگر چه بصورت قانونی انجام می‌پذیرد ولی به علت ارتباط با عامل پول‌شویی، عواقب زیانباری برای اقتصاد به همراه خواهد داشت. به طور معمول، اعتماد به بازارها و میزان سودآوری آنها به علت استفاده وسیع از پارتی بازی‌ها، اختلاس و کلاهبرداری مورد تردید قرار خواهد گرفت. همچنین پول‌هایی که از اعمال خلافی غیر از گریز مالیاتی بدست می‌آیند تمایل دارند که از مالیات فرار کرده و در نتیجه موجب ناهماهنگی در اقتصاد خواهند شد.

یکی از اثرات منفی پول‌شویی، فرار سرمایه بطور غیر قانونی از کشورها می‌باشد. به این صورت که جرم و جنایت در کشورهای در حال توسعه و در حال گذار رخ می‌دهد ولی پول‌های ناشی از اعمال خلاف به کشورهای توسعه یافته غربی منتقل می‌شود.

کویرک (۱۹۶۶، Quirk) با یک آزمون تجربی رابطه میان رشد GDP و پول‌شویی را برای ۱۸ کشور صنعتی برای اولین بار آزمون نموده است. در این تحقیق مشخص شد که افزایش پول‌شویی در دوره زمانی ۹۰-۱۹۸۳ منجر به کاهش معینی در نرخ رشد سالانه GDP گردیده است.

۶-۱- سیاست‌های ضد پول‌شویی

برخی دولت‌ها تصور می‌کنند که مبارزه با پول‌شویی موجب وارد آمدن لطمه به نظام مالی و اقتصادی کشورشان می‌گردد، به همین دلیل از اعمال سیاست‌های ضد پول‌شویی طفره می‌روند. در صورتیکه ترس از اعمال قوانین ضد پول‌شویی موجب عقیم ماندن بازارهای مالی این کشورها می‌گردد و به نظام اقتصادی آنها آسیب می‌رساند. در واقع می‌توان گفت که اعمال قوانین ضد پول‌شویی به هیچ عنوان تهدیدی برای سیستم‌های مالی و اقتصادی کشورها نمی‌باشد. بنابراین از آنجا که پول‌شویی اثرات منفی وسیعی بر سطح اقتصاد کلان دارد، کشورها باید با اتخاذ سیاست‌های مناسب به مبارزه با پول‌شویی بپردازند. در ادامه به برخی سیاست‌ها و روش‌های مبارزه با پول‌شویی می‌پردازیم:

الف- کنترل و نظارت بر ارزشهای خارجی:

سیاست کنترل بر ارز، با هدف مبارزه با پولشویی، باید با دقت کافی مورد استفاده قرار گیرد. زیرا این سیاست همانند یک تیغ دو لبه است که از یک طرف باعث دشواری نقل و انتقال وجوه توسط پولشویان می‌گردد و از طرف دیگر اعمال این سیاست منجر به ایجاد بازارهای موازی و بازار سیاه ارز می‌گردد که به آسانی می‌تواند مورد سوء استفاده پولشویان قرار گیرد. بنابراین لازم است، دولت‌ها بجای آنکه عقب‌گرد نموده و نظام‌های مالی و ارزی خود را محدود کرده، تمهیداتی را به کار ببرند که در راس بازارهای مالی قرار گرفته و بر نقل و انتقالات ارزشهای خارجی نظارت داشته باشند. یکی از این روش‌ها بکارگیری شیوه‌های نظارتی به منظور ممانعت از پولشویی توسط کارکنان رسمی دولت می‌باشد. دیگر آنکه به کارکنان بانک‌ها و صرافیها آموزش‌های ضد پولشویی داده شود. برای این کار می‌توان از کمک‌های فنی IMF نیز استفاده کرد.

ب- اعمال نظارت:

اعمال نظارت یکی دیگر از سیاست‌های اقتصاد کلان برای مبارزه با پولشویی می‌باشد. در صورت عدم وجود قوانین ضد پولشویی، لزوماً موسسات مالی تمایلی به برقراری این قوانین ندارند. به همین دلیل، FATF و کمیته بال به منظور مبارزه با پولشویی، برای جلوگیری از استفاده خلاف قانون اعضای سیستم بانکی، اعلامیه‌ای صادر کرده‌اند. این اعلامیه همکاری مجریان قانون را در راستای شناسایی مشتریان بانک‌ها و نظارت بر رفتارهایشان را با نگهداری و ثبت اطلاعات مربوطه و گزارش رفتارهایی غیر قانونی آنها مورد توجه قرار داده است. در توضیح می‌توان گفت که پولشویی بخش‌هایی از سیستم مالی را فاسد می‌نماید و در نتیجه اقتدار بانک‌ها را تحلیل می‌برد. اگر مدیران بانک به علت وجود سطح وسیع پولشویی فاسد شده باشند، در این صورت رفتارهای غیر بازاری می‌تواند در محیط‌هایی که در ارتباط با پولشویی قرار نگرفته‌اند گسترش یافته و این خطر وجود دارد که بانک‌ها را از حالت ایمنی و شفافیت عملیاتی دور سازد.

در کشورهای در حال توسعه، که توان مدیریتی آنها ضعیف است، عملیات ضد پولشویی احتیاج به یک بسترسازی مناسب دارد. برای این قبیل کشورها بانک‌های مرکزی به عنوان نهادهای موثر و سازمان یافته‌ای هستند و دولت‌ها مسئولیت مبارزه با ضد پولی‌شویی را برعهده آنها می‌گذارند.

ج- وصول مالیات:

یکی دیگر از سیاست‌های کلان ضد پول‌شویی وصول مالیات می‌باشد. فرار مالیاتی خود به تنهایی یک عمل غیر قانونی است و پول‌های ناشی از آن پول کثیف می‌باشد که طی پروسه‌ای تطهیر می‌گردد. فرار مالیاتی مهمترین اثر را بر روی اقتصاد کلان می‌گذارد. کسری بودجه دولت نیز یکی از مهمترین مسائل در اقتصاد کشورها می‌باشد و مبارزه با فرار مالیاتی می‌تواند موجب اصلاح کسری بودجه دولت‌ها گردد. IMF در تلاش برای افزایش توان وصول مالیات در کشورهای عضو می‌باشد. در بخش‌های کوچک تجاری، مالیات گریزی ارتباط مهمی با رشد اقتصادی دارد. در بسیاری از کشورهای در حال توسعه مالیات گریزی و پول‌شویی همراه آن وجود دارد. برای رفع این مشکل، دولت‌ها باید به اصلاح سیستم مالیات خود پردازند.

د- تهیه گزارش‌های آماری:

برای عملیات ضد پول‌شویی، وجود گزارشات آماری یکی از ابزارهای مهم می‌باشد. در واقع با استفاده از گزارشات آماری دقیق، امکان برنامه‌ریزی مطمئن برای عملیات ضد پول‌شویی وجود دارد. همچنین یکی از مهمترین سیاست‌های کلان ضد پول‌شویی، تدوین و تصویب قانون ضد پول‌شویی می‌باشد. در سال‌های اخیر، در بسیاری از کشورها با استفاده از تکنیک‌های فنی IMF قوانینی را که بانک مرکزی، بانک‌های تجاری و ارزی توسط آنها اداره می‌شود، فرمول‌بندی شده‌اند. برای این منظور قوانینی برای بانکداری باید تصویب شود که کلیه بانک‌ها و شعب خارج از کشور را از پول‌شویی دور سازد.

۷-۱- مثال‌هایی از عملیات پول‌شویی و ضد پول‌شویی در دنیا

یک مثال عملی برای قوانین ضد پول‌شویی، عملیات قوانین محرمانه بانک BSA^۱ در آمریکا می‌باشد. بر طبق این قانون به وزیر خزانه‌داری آمریکا اجازه داده شده است که برای نظارت هر چه بیشتر بر موسسات مالی و بانک‌ها، به سندهای شناسایی افراد و پرونده‌ها و گزارشات محرمانه موسسات مالی و بانک‌ها دسترسی داشته باشد تا افرادی که حساب‌های بی‌نام باز کرده‌اند شناسایی شوند. برای این منظور BSA کلیه نهادهای مالی شامل بانک‌ها، دلالان و واسطه‌ها، دلالان اوراق

۱. The Bank Secrecy Act

بهدار دولتی، دلان پول در جریان و نرخ ارز و حتی کازینوها را تحت نظر قرار داده است. BSA در سال ۱۹۷۰ در واکنش به سوء استفاده از نهادهای مالی، برای مبارزه با فعالیت‌های غیر قانونی ایجاد شده است. هدف BSA کنترل و برخورد با اعمال مجرمانه با استفاده از ابزارهایی مانند ثبت و بازبینی گزارشات به خصوص در مواردی که درجه بالایی از سود برای مجرمان وجود دارد، می‌باشد. گزارش‌های مورد استفاده شامل گزارشات مربوط به فعالیت‌های مشکوک، مبادلات پول نقد و ابزارهای پولی مانند چک‌های مسافری بی‌نام - که از مرز آمریکا خارج می‌شود - و گزارشات و صورت حساب‌های بانک‌های خارجی می‌باشد. مثلا به عنوان نمونه گزارش مبادلات پول در جریان CTR^۱ بدین صورت است که یک موسسه مالی باید پرونده‌ای از CTR برای مبادلات تجاری بیشتر از ۱۰۰۰۰ دلار داشته باشد و کلیه مبادلات بیش از ۱۰۰۰۰ دلار در آن ثبت شود. یا مثلا گزارش مبادلات بین‌المللی جاری و ابزارهای پولی CMIR^۲ بصورتی است که هر شخصی، هنگام خروج از مرز آمریکا، هنگام انتقال پول در جریان و یا دیگر ابزارهای پولی بیشتر از ۱۰۰۰۰ دلار، باید آن را اظهار نماید.

در آمریکا، بانک‌های اصلی از جمله چیسو مانهاتن، بانک آمریکا و بانک سیتی گروپ بدون اینکه بدانند، میلیاردها دلار را به حساب کشورهای ناقض حقوق بشر، شستشو داده‌اند. بر اساس نظر کارل لوین، سناتور ایالت میشیگان «بی‌توجهی و سهل انگاری بانک‌های آمریکا که برخلاف بانک‌های خارجی، بر مشتریان خود کنترل ندارند به موسسات مالی مشکوک و به مشتریان آنها امکان داده است تا بطور غیرقانونی پول‌های خود را در ایالات متحده شستشو دهند.»^۳ بر طبق گفته او «شماری از این بانک‌ها، حساب‌های خود را در ایالات متحده باز کرده‌اند و اجازه داده‌اند که میلیون‌ها دلار به سیستم پولی آمریکا سرازیر شود.

بر اساس این گزارش، بانک‌های خارجی، پول‌هایی را که حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی مانند شرط‌بندی در اینترنت و سرمایه‌گذاری‌های مالی مشکوک، قاچاق مواد مخدر و یا فحشاء هستند را شستشو می‌دهند.

۱. Currency Transaction Report

۲. Report of International Transportation of Currency and Insurance

۳. پول‌شویی در بانک‌های آمریکا، ترجمه م. ادیب، مجله ترجمان اقتصادی، سال سوم شماره ۴۲.

در آمریکا عملیات ضد پول‌شویی گستردگی فراوانی پیدا کرده است. در این رابطه افراد، گروه‌ها و همچنین بانک‌های زیادی تحت نظر قرار گرفته و حتی مورد پیگرد و دستگیری نیز قرار گرفته‌اند. در مورد کشورهای اروپایی می‌توان به کشورهای لیختن اشتاین و موناکو اشاره نمود. در کشور لیختن اشتاین، بانکداری و خدمات مربوط به آن ۴۰ درصد محاسبات اقتصادی را تشکیل می‌دهند. این کشور در صدر لیست سیاه کشورهای است که در مبارزه با پول‌شویی شکست خورده‌اند قرار گرفته است. لیختن اشتاین برای جبران این شکست به سراغ قوانینی برای شناسایی بانکداران و واسطه‌های مالی که گزارشات مشکوکی راجع به فعالیت‌های مالی آنان دریافت شده، رفته است. پارلمان همچنین برنامه‌ای برای استفاده از قضات جدید برای تعقیب کنندگان قانونی و افسران پلیسی را که دانش ویژه‌ای در ارتباط با جرایم اقتصادی دارند به تصویب رساند. همچنین دولت، قوانین بسیار ضروری را در مورد پول‌شویی به تصویب رساند و برای پذیرش قانونی این پاکسازی، بطور مستمر شروع به اقدامات تادیبی در زمینه جرایم اقتصادی نمود. دولت لیختن اشتاین حتی تا آنجایی پیش رفت که «کابریل مارکسر» یکی از اعضای پارلمان ۲۵ نفری کشور و «رادولف ریتر» برادر جانشین نخست وزیر را به جرم دست داشتن در پول‌شویی دستگیر نمودند.

موناکو نیز با ۴۹ بانک و ۷۰ موسسه اقتصادی با اعطای امتیاز عدم دریافت مالیات از سود سپرده‌ها و سرمایه‌هایی که جذب و یا در آنها سهم دارد به ورزشکاران مشهور و ثروتمندان جهان ثروتمند شده است. در این مورد فرانسه شرکت‌های ساحلی و اتحادیه‌ها را محکوم می‌کند که فرصت‌های بسیاری برای برداشت پول از حساب‌هایی که مشخصاتشان مخفی است را دارند.

استرالیا نیز قانون‌های بانکی جدیدی در رابطه با سیستم دفترچه‌های حساب پس‌اندازهای بی‌نام به تصویب رساند. بر طبق این قوانین بانکی نباید هیچ دفترچه حسابی بدون معرفی مشخصات مالک وجود داشته و از سال ۲۰۰۲ نیز افتتاح یا بستن هیچ حسابی بدون شناسایی مالک صورت نمی‌گیرد. دیگر مناطق امن برای بی‌نام بودن حساب‌های پس‌انداز قسمتهایی از یونان می‌باشد که در کنار جزایر قبرس قرار دارد. همچنین سوئیس که نسل‌هاست حرف اول رازداری بانکی در جهان را می‌زند، اجازه داده است هنگامی که شواهدی حکایت از جرائم مالی وجود دارد، حقایق روشن گردد.

در میان کشورهای خاور میانه، که سازمان ملل در ارتباط با پولشویی آنها را نگران کننده تشخیص داده، کشورهای لبنان، امارات متحده عربی و کما و بیش مصر و بحرین قرار دارند. البته اعلام شده است، اردن، کویت، عمان، قطر، عربستان سعودی و سوریه نیز باید تحت نظارت و کنترل قرار گیرند. در این مورد دبی نیز مورد توجه است. زیرا به احتمال قوی پایگاه اصلی مالی تروریست‌ها در خاورمیانه می‌باشد. نظارت بی‌قید و شرط و عطش اماراتی‌ها برای جذب سرمایه و رونق تجارت در مناطق آزاد، خود یکی از دلایل این ارتباط می‌باشد. حتی در مورد این کشور گفته شده است که ماوای اصلی پول‌های قاچاق به ایران است.

در مورد لبنان نیز چون یکی از لیبرالترین و پیشرفته‌ترین نظام‌های مالی در خاورمیانه را داراست و از همکاری با FATF خودداری کرده است، در لیست سیاه FATF قرار گرفته است. در لبنان از قدیم رازداری و پنهان کاری در بانکداری مرسوم بوده است. پدیده پولشویی در لبنان، از طریق معاملات بانک‌های لبنانی و خرید کالا محقق می‌گردد و منابع وجوهی که در این کشور شستشو داده می‌شوند، شامل عواید حاصل از مواد مخدر، قاچاق و جعل اسکناس می‌باشد. در سال ۲۰۰۱ لبنان، قانونی را مبنی بر جرم دانستن عملیات پولشویی در این کشور به تصویب رساند. علاوه بر این بانک مرکزی لبنان نیز با صدور بخشنامه‌ای مساله نظارت بر عملیات پولشویی و عملکرد بانک‌ها و ارائه گزارش از تمامی عملیات بانکی مشکوک را در دستور کار خود قرار داده است. اما به نظر کمیته FAFT به علت اینکه هنوز در کشور لبنان سیستم محرمانه بودن حساب‌های بانکی حاکم است و دستگاه‌های ذی‌ربط نمی‌توانند به اطلاعات مورد نظر در مورد وضعیت حساب‌های مختلف دست یابند در لیست سیاه FATF قرار دارد.

یکی دیگر از کشورهای مهم برای پولشویان، امارات متحده عربی است. چون در این کشور اقتصاد باز و سیستم مالی پیشرفته و عدم کنترل ارزی، مالیات بندی ناچیز و سیستم مناسب حواله‌ها برای عملیات پولشویی وجود دارد. همچنین امارات، یک مرکز گذر مواد مخدر از جنوب و جنوب غربی آسیا می‌باشد. خدمت مهمی که نهادهای مالی امارات انجام می‌دهند، بانکداری برای خارجی‌ان و حفظ اسرارشان می‌باشد. همچنین از ویژگی مهم سیستم مالی این کشور این است که دارای مشتریان و نقل و انتقالات بسیار بوده و معاملات با استفاده از حوالجات، بدون برجا گذاشتن ردپا، در این کشور به آسانی صورت می‌پذیرد.

بخشنامه شماره ۲۴ بانک مرکزی امارات در یکم دسامبر سال ۲۰۰۰ در رابطه با مبارزه با پولشویی تنها یک بعد از ۴۰ راهکار اساسی FATF را تحت پوشش خود قرار می‌دهد. برطبق این بخشنامه تمامی نهادهای مالی باید هرگونه معاملات مشکوک را به واحد موارد مشکوک و ضد پولشویی بانک مرکزی گزارش دهند، یا فرد یا سازمانی را که مشارکتش در پولشویی محرز شود، را تنها می‌توان به مشارکت تلویحی یا غیر مستقیم در پولشویی متهم کرد. البته فقدان قانونی که به موجب آن پولشویی جرم محسوب شود، باعث عقیم ماندن مبارزه با پولشویی شده است. همچنین عدم وجود قوانین مربوط به صدور حواله که مهمترین محل پولشویی در امارات است منجر شده است که این کشور جزو کشورهای شکست خورده در زمینه پولشویی محسوب گردد.

بحرین نیز به علت وجود عوامل تشوقی چون عدم پرداخت مالیات توسط شرکتها و رفع محدودیت‌های مربوط به بازگردانی سود به خصوص سود شرکت‌های خارجی و عدم مقررات مبارزه با پولشویی در لیست کشورهای قرار دارد که در آنها پولشویی انجام می‌پذیرد. در این کشور مهمترین منابع وجوه پولشویی، قاچاق مواد مخدر، کلاهبرداری و تجارت غیر قانونی فروش ذخایر نفت خارج از توافقنامه‌های تولید اوپک می‌باشد.

در کشور مصر نیز ۷۰ درصد منابع پولشویی حاصل از قاچاق مواد مخدر و ۳۰ درصد آن مربوط به جنایات سازمان یافته و تروریسم می‌باشد. پولشویی در این کشور در عرصه مواد مخدر معمولاً در قالب سرمایه‌گذاری در اموال غیر منقول و سرمایه‌گذاری‌های دیگر صورت می‌پذیرد. در کشور مصر نیز نهادهای مالی در صورت درخواست دادگاه ملزم هستند که به آنها گزارش دهند، اما مشکل اساسی در مصر این است که پولشویی در مصر اغلب از طریق دلان انجام می‌پذیرد، در نتیجه کار پیگیری آنها با مشکل جدی روبروست به این دلیل کشور مصر نیز جزو لیست سیاه FATF قرار دارد.

فصل دوم: سازمان بین‌المللی مبارزه با پول‌شویی (FATF)

FATF یک سازمان بین دولتها می‌باشد که به منظور مبارزه با پول‌شویی شکل گرفته است. هدف اصلی این سازمان در واقع مبارزه با فعالیت‌های غیرقانونی می‌باشد که فعالیت‌های اقتصادی را نیز تحت تاثیر قرار می‌دهند.

در حال حاضر FATF شامل ۲۹ کشور و دو سازمان بین‌المللی می‌باشد. اعضای این سازمان شامل کشورهایی می‌باشند که مراکز مالی مهم جهان محسوب می‌شوند. سازمان FATF دارای یک دستورالعمل ۴۰ ماده‌ای می‌باشد که کلیه جنبه‌های مبارزه با پول‌شویی را در برمی‌گیرد. از ابتدای آغاز به کار FATF، مشخص بود که کشورهای مذکور دارای سیستم‌های مالی و قانونی متفاوتی با یکدیگر هستند. بنابراین همه آنها نمی‌توانند معیارهای یکسانی داشته باشند. بنابراین دستورالعمل اجرایی سازمان FATF به صورتی نوشته شده است که هم قابل اعمال توسط اعضا باشد و هم مبادلات پولی قانونی کشورها را محدود نکرده و مانع توسعه اقتصادی آنها نیز نشود.

کشورهای عضو FATF عبارتند از: آرژانتین - استرالیا - اتریش - بلژیک - برزیل - کانادا - دانمارک - فنلاند - فرانسه - آلمان - یونان - هنگ کنگ - سوئیس - ایسلند - ایرلند - ایتالیا - ژاپن - لوکزامبورگ - مکزیک - هلند - سوئد - نروژ - پرتغال - سنگاپور - اسپانیا - نیوزلند - ترکیه - انگلستان - آمریکا و دو سازمان بین‌المللی شامل اتحادیه اروپا و شورای همکاری خلیج فارس.

۱-۲- چارچوب عمومی دستورالعمل FATF

ماده ۱: همه کشورها باید هر چه سریعتر به تصویب و اجرای کامل کنوانسیون سازمان ملل در سال ۱۹۸۸ (کنوانسیون وین) که راجع به مبارزه با معاملات غیر قانونی مواد مخدر می‌باشد، اقدام نمایند.

ماده ۲: قوانین و اصول رازداری موسسات مالی نباید مانع از اجرای دستورالعمل مذکور شود.

ماده ۳: برنامه اجرایی مبارزه با پول‌شویی باید شامل افزایش همکاری‌های چند جانبه و کمک‌های قانونی دو سویه در بازرسی و تعقیب پول‌شویان و تحویل مجرمان به کشور اصلی باشد.

۲-۲- نقش نظام حقوقی کشورها در مبارزه با پولشویی

۲-۲-۱- قلمرو رفتارهای مجرمانه پولشویان

ماده ۴: هر کشور باید تدابیری اتخاذ کند که عملیات پولشویی در آن کشور براساس مفاد کنوانسیون وین عملی مجرمانه محسوب شود. هر کشور باید عملیات پولشویی مربوط به مواد مخدر را در ردیف جرائم مهم کشور خود قرار دهد.

ماده ۵: همانطور که در کنوانسیون وین اشاره شده است، حداقل باید فعالیت‌هایی که جرم پولشویی را بوجود می‌آورند، شناخته شوند.

ماده ۶: در صورت امکان نه تنها کارکنان شرکت‌ها و موسسات، بلکه خود این مراکز نیز باید تحت پیگرد قانونی قرار بگیرند.

۲-۲-۲- اقدامات موقتی، مصادره و توقیف

ماده ۷: کشورها باید قوانین و معیارهای شناخت رفتارهای پولشویی خود را با مفاد کنوانسیون وین تطبیق دهند. این معیارها شامل قوانینی می‌شود که به مسئولین ذیصلاح اجازه می‌دهد، دارایی‌های تطهیر شده‌ای که با رفتارهای مجرمانه پولشویی، تطهیر شده‌اند را بدون آنکه به حقوق اشخاص ثالث لطمه وارد کند، مصادره نمایند.

این قوانین شامل اعطای قدرت جهت

۱. شناسایی، ردیابی و ارزیابی دارایی‌هایی که باید مصادره شوند؛

۲. انجام اقدامات موقتی مانند بلوکه کردن دارایی‌ها و توقیف آنها به منظور جلوگیری از قاچاق، انتقال و تملک چنین دارایی‌هایی؛

۳. انجام هر گونه بازرسی و تفتیش که لازم باشد، می‌شود.

علاوه بر مصادره دارایی‌ها و تعقیب قضایی کشورها، همچنین باید جریمه‌های پولی و غیر نظامی را برای آنها در نظر گیرند و رویه‌هایی دنبال کنند که زمینه‌های جرم‌خیزی را در آن بخش‌ها از طریق ضبط و مصادره اموال یا مجموعه‌ای از سیاست‌های تشویقی و تنبیهی از بین ببرد.

۳-۲- نقش سیستم مالی در مبارزه با پولشویی

ماده ۸: مواد ۱۰ تا ۲۹ نه تنها باید بر بانک‌ها اعمال شود بلکه باید بر موسسات مالی غیر بانکی نیز اعمال شود، حتی برای موسسات مالی غیر بانکی، که تحت رژیم نظارتی رسمی نمی‌باشند. دولت‌ها باید از اینکه این گونه موسسات تحت نظارت مقررات ضد پولشویی یا قوانین مشابه دیگری قرار دارند، اطمینان حاصل کنند.

ماده ۹: مسوولین ذیصلاح مربوطه باید مواد ۱۰ تا ۲۱ و ماده ۲۳ را بر رفتارهای مالی تجارخانه‌ها و موسسات غیر مالی، جدا از اینکه مجاز به انجام امور مالی باشند یا نباشند، اعمال نمایند. فعالیت‌های مالی شامل مواردی می‌شود که در ضمیمه آمده است (اگر چه تمام موارد نمی‌باشد). تصمیم‌گیری درخصوص اینکه آیا در شرایط خاص باید اقدامات ضد پولشویی بخصوصی تعریف شود، به خود کشورها واگذار شده است. بطور مثال فعالیت‌های مالی که گاه بگاه و در مقدار محدود انجام می‌شود.

۱-۳-۲- قوانین تشخیص هویت مشتریان و نگهداری اطلاعات ثبت شده

ماده ۱۰: موسسات مالی نباید حساب‌های بی‌نام یا با نام‌های جعلی را افتتاح کنند. موسسات مالی باید ملزم به تشخیص هویت افراد از طریق مدارک رسمی یا مدارک قابل اعتماد دیگر شوند و باید هویت مشتریان خود را هنگام ارتباطات بازرگانی و یا انجام نقل و انتقالات (بخصوص هنگام افتتاح حساب جاری یا پس‌انداز، نقل و انتقال حوالجات، اجاره صندوق امانات و نقل و انتقال وجوه نقد در مقادیر زیاد) ثبت کنند.

برای احراز هویت نهادهای قانونی، موسسات مالی باید اقدامات زیر را انجام دهند:

- الف- برای احراز هویت مشتریان باید از مراجع قانونی یا از خود مشتری یا هر دو استفاده کرد. مدارک ثبت شرکت شامل اطلاعات مربوط به نام مشتری، مجوز قانونی، آدرس، نام مدیران و صاحبان منصب و قدرت در نهاد مذکور برای احراز هویت ضروری می‌باشند.
- ب- علاوه بر این باید هویت کسانی که ادعا می‌کنند از طرف مشتری مامور به انجام امور مالی می‌باشند، نیز احراز گردد.

ماده ۱۱: موسسات مالی باید اقدامات موجه و معقولی را برای بدست آوردن اطلاعات در خصوص هویت واقعی اشخاص که از طرف یک موسسه مامور به افتتاح حساب یا انجام نقل و انتقالات می‌شوند، در نظر بگیرند، تا اینکه هیچ شکی وجود نداشته باشد که این افراد واقعا از طرف موسسات قانونی مامور به افتتاح حساب و انجام امور مالی شده‌اند. بخصوص شرکت‌ها و تراست‌هایی که انجام امور بازرگانی و انجام معاملات ارتباطی با زمینه کاری آنها ندارد.

ماده ۱۲: موسسات مالی حداقل برای ۵ سال باید اطلاعات مربوط به نقل و انتقالات مالی را در سطح داخلی و بین‌المللی نگهداری نمایند تا بتوانند به سرعت به درخواست مسوولین ذیصلاح جهت کسب اطلاعات پاسخ دهند. این اطلاعات باید برای تعقیب مجرمان کافی باشد.

موسسات مالی باید یک کپی از مدارک مربوط به تشخیص هویت مشتریان را نزد خود نگهداری کنند. این مدارک شامل پاسپورت، کارت‌های تشخیص هویت - گواهینامه رانندگی و یا مدارکی از این قبیل باشد. پرونده حساب‌ها و فعالیت‌های مالی مربوطه باید حداقل تا ۵ سال پس از بسته شدن حساب، نگهداری شوند. این مدارک باید در دسترس مسوولین ذیربط داخلی باشد تا بتوانند براساس آنها به بازرسی و تعقیب مجرمان پردازند.

ماده ۱۳: کشورها باید متوجه پول‌شویی از طریق ابزارها و تکنولوژی‌های نوظهور که موجب گمنامی مجرمان می‌شوند، باشند و در صورت نیاز با اقدامات مناسب از طرح‌های پول‌شویی مجرمان جلوگیری کنند.

۲-۳-۲- تلاش مستمر موسسات مالی جهت مبارزه با پول‌شویی

ماده ۱۴: موسسات مالی باید متوجه نقل و انتقالاتی که بطور غیر معمول در حجم بالا و با استفاده از روش‌های پیچیده صورت می‌پذیرد، باشند. مبدا و مقصد چنین نقل و انتقالاتی، تا آنجایی که ممکن است باید مورد بررسی قرار گیرند و موارد مشکوک، ثبت شده و در دسترسی بازرسان و نهادهای قانونی قرار گیرند.

ماده ۱۵: اگر موسسات مالی احتمال دهند که اصل وجوه، ناشی از فعالیت‌های مجرمانه است باید موارد مشکوک را سریعاً به مسوولین ذیصلاح گزارش کنند.

ماده ۱۶: با اتخاذ تمهیدات قانونی مناسب، موسسات مالی، اعم از مدیران و کارکنان آنها، باید در مقابل تهدیدهای مجرمان حمایت شوند تا هیچ گونه محدودیتی بر سر راه افشاء اطلاعات مربوط به فعالیت مجرمان بوجود نیاید.

ماده ۱۷: موسسات مالی - مدیران و کارکنان آنها - نباید اجازه دهند که مشتریان متوجه شوند، اطلاعات مربوط به آنها به مسولین ذیصلاح گزارش می‌شود.

ماده ۱۸: مسولین ذیصلاح باید موسسات مالی را در زمینه گزارش موارد مشکوک آموزش دهند.
ماده ۱۹: موسسات مالی باید برنامه‌های خود را برای مقابله با پولشویی توسعه دهند. حداقل این برنامه‌ها عبارتند از:

الف- توسعه سیاست‌ها، رویه‌ها و کنترل‌های داخلی شامل طراحی رویه‌هایی که عملکرد مدیران را شفاف ساخته و رفتارهای کارکنان را هنگامی که توسط مجرمان اجیر می‌شوند، به خوبی نشان دهد.

ب- برنامه آموزش مداوم کارکنان.

ج- ایجاد فرآیندهای بازرسی که سیستم را مورد آزمایش قرار می‌دهد.

۳-۲-۳- اقدامات لازم هنگام مواجهه با کشورهایی که قوانین ضد پولشویی ندارند یا اینکه قوانین آنها کافی نیست.

ماده ۲۰: موسسات مالی باید متعهد شوند که اصولی را که در بالا ذکر شد در شعبات و موسسات تابعه خود در خارج از کشور، بخصوص در کشورهایی که قوانین ضد پولشویی را به کار نمی‌برند یا اینکه قوانین به کار رفته کافی نمی‌باشد، تا جایی که قوانین محلی اجازه می‌دهند، به کار بندند. زمانی که قوانین و مقررات محلی اجازه به کار بستن قوانین ضد پولشویی را به شعبات و موسسات تابعه نمی‌دهند، مسولین ذیصلاح در کشور موسسه مادر، باید توسط موسسات مالی که نمی‌توانند دستورالعمل FATF را به کار ببندند، مطلع شوند.

ماده ۲۱: موسسات مالی باید توجه ویژه‌ای به ارتباطات بازرگانی و مبادلات با اشخاص، شرکت‌ها و موسسات مالی کشورهایی که یا تعهدات ضد پولشویی را به کار نمی‌برند یا اینکه اقدامات آنها علیه پولشویی به اندازه کافی نمی‌باشد، را داشته باشند. هر گاه که اهداف اقتصادی رفتارهای مالی

افراد و شرکت‌ها، در چنین کشورهایی شفاف نباشد، باید سابقه این گونه افراد و شرکت‌ها در کمترین زمان ممکن به منظور کمک به بازرسان قانونی گزارش شود.

۴-۳-۲- سایر اقدامات ضد پول‌شویی

ماده ۲۲: کشورها باید اقدامات عملی و اجرایی مناسبی جهت کشف یا نظارت بر نقل و انتقالات پول نقد و چک‌های در وجه حامل بین مرزی، که قابل تبدیل به پول نقد می‌باشند، داشته باشند و تدابیر سخت امنیتی بر نقل و انتقالات پول و سرمایه، بدون آنکه آزادی انتقال سرمایه را مخدوش نماید، داشته باشند.

ماده ۲۳: کشورها باید سیستم کارآمد و مناسبی را ایجاد کنند که بانک‌ها و سایر موسسات و واسطه‌های مالی، کلیه نقل و انتقالات مالی (اعم از پول ملی و یا پول‌های خارجی) را که بالاتر از یک سقف معینی صورت می‌گیرد به یک مرکز ملی خاصی که به پایگاه اطلاعاتی کامپیوتری مجهز است، گزارش کنند. این مرکز باید در دسترس مسوولین ذیصلاح باشد تا در مبارزه با پول‌شویی مورد استفاده قرار گیرد.

ماده ۲۴: کشورها باید بطور کلی استفاده بیشتر از تکنیک‌های مدرن و امن مدیریت پول را در دستور کار خود قرار دهند. این تکنیک‌ها شامل افزایش استفاده از چک، کارت‌های پرداخت، افتتاح حساب‌های مستقل جهت پرداخت چک‌های حقوق و دستمزد کارکنان و ثبت وثایق و ضامن‌ها در دفتر مخصوص، می‌باشد. ابزارهای فوق به منظور جایگزین نمودن نقل و انتقال پول نقد به کار می‌روند.

ماده ۲۵: کشورها باید متوجه سوء استفاده بالقوه از شرکت‌های صدف (Shell Corporation) توسط پول‌شویان باشند و باید در صورتیکه اقدامات مضاعفی برای جلوگیری از پول‌شویی لازم است به انجام آنها مبادرت ورزند.

۵-۳-۲- کاربرد و نقش دستگاه‌های اداری و نظارتی در عملیات ضد پول‌شویی

مسوولین ذیصلاح ناظر بر رفتار بانک‌ها و سایر موسسات و واسطه‌های مالی و یا سایر مسوولین ذیصلاح باید تضمین دهند که موسسات تحت نظر به اندازه کافی برنامه‌های ضد پول‌شویی را در

مؤسسات خود اجرا می‌کنند. این مسوولین باید با همکاری همگانی و گزارش‌های مردمی یا بنا به درخواست مراجع قانونی داخلی به بازرسی‌ها و بررسی‌های پول‌شویی در کشور خود بپردازند.

ماده ۲۷: مسوولین ذیصلاح باید ساز و کاری را فراهم کنند که اجرای تمام مواد این دستورالعمل را تضمین کند. این ساز و کار بطور ویژه شامل ایجاد قوانین و مقررات لازم جهت نظارت بر نقل و انتقالات نقدی پول در کلیه مشاغل می‌باشد.

ماده ۲۸: مسوولین ذیصلاح باید معیارهای تشخیصی را بوجود بیاورند که به کشف رفتارهای مشکوک مشتریان مؤسسات مالی، کمک کند. بدیهی است که این معیارهای تشخیص باید در طول زمان بنا بر ضرورت تغییر کند. علاوه بر این، معیارهای تشخیص مذکور باید به کارکنان مؤسسات مالی آموزش داده شوند.

ماده ۲۹: مسوولین ذیصلاح ناظر بر مؤسسات مالی باید از ابزارهای نظارتی و قانونی مناسبی برای جلوگیری از همکاری مجرمان و مؤسسات مالی برای پول‌شویی استفاده کنند.

۲-۴- تدابیر شدید ناظر بر همکاری بین‌المللی مؤسسات مالی

۲-۴-۱- همکاری اداری

۲-۴-۱-۱- مبادله اطلاعات عمومی با یکدیگر

ماده ۳۰: دولت‌ها باید حداقل، مقادیر کلی جریان‌های نقل و انتقال بین‌المللی پول نقد (هر پولی) را ثبت کنند، بطوریکه با استفاده از آنها بتوان جریان‌های نقل و انتقال پول نقد در سطح بین‌المللی و همچنین منشاء آنها را تخمین زد. این اطلاعات با اطلاعات بانک مرکزی ترکیب خواهد شد و مجموع آنها برای انجام مطالعات بین‌المللی در اختیار صندوق بین‌المللی پول (IMF) و بانک تسویه بین‌المللی (The Bank for International Settlements) قرار می‌گیرد.

ماده ۳۱: مسوولین ذیصلاح بین‌المللی، مانند پلیس بین‌المللی و سازمان گمرک جهانی، باید در زمینه جمع‌آوری و انتشار اطلاعات درخصوص آخرین پیشرفت‌ها در پول‌شویی و تکنیک‌های آن جهت استفاده مسوولین ذیصلاح محلی، احساس مسوولیت کنند. بانک‌های مرکزی و ناظرین بانکی نیز باید همین امر را برای شبکه داخلی خود انجام دهند. مسوولین کشورها نیز باید با مشورت

انجمن بازرگانان، آخرین روش‌ها و تکنیک‌های پول‌شویی را کشف و به موسسات مالی کشورها گزارش کنند.

۲-۴-۱-۲- مبادله اطلاعات در خصوص مبادلات پولی مشکوک

ماده ۳۲: هر کشور باید در راستای بهبود مبادله و ارسال اطلاعات بین‌المللی (خود انگیز یا بنا به درخواست) در خصوص مبادلات مشکوک اشخاص و شرکت‌های مورد بحث، به مسوولین ذیصلاح تلاش کند. مقررات شدیدی باید به تصویب برسند که تضمین کنند، مبادله این گونه اطلاعات با تمهیدات ملی و بین‌المللی راز داری و حمایت از اطلاعات محرمانه سازگار است.

۲-۵- اشکال دیگر همکاری

۲-۵-۱- مبانی و ابزارهای همکاری در زمینه مصادره اموال، کمک‌های دوطرفه و تحویل مجرمان به کشور اصلی

ماده ۳۳: کشورها باید در راستای تضمین اینکه اختلاف در استانداردهای ملی کشورها بر توانایی یا تمایل کشورها در خصوص کمک‌های قانونی دوطرفه اثر منفی نمی‌گذارد، تلاش کنند.

ماده ۳۴: همکاری بین‌المللی کشورها باید توسط شبکه‌ای از توافقات و ترتیبات دو جانبه یا چند جانبه مبتنی بر مفاهیم حقوقی مشترک در راستای ایجاد ابزارها و معیارهای موثر بر وسیع‌ترین طیف از کمک‌های دوطرفه، حمایت شود.

ماده ۳۵: کشورها باید به تصویب و کاربرد مفاد کنوانسیون‌های بین‌المللی پول‌شویی مانند شورای پیمان اروپا در خصوص پول‌شویی، تحقیق و تفحص، ضبط و مصادره عایدات حاصل از جرایم در سال ۱۹۹۰، تشویق و ترغیب شوند.

۲-۵-۲- تمرکز بر افزایش کمک‌های دوطرفه در خصوص مقولات مربوط به پول‌شویی

ماده ۳۶: باید همکاری بین مسوولین ذیصلاح کشورها در خصوص بازرسی و تفتیش پول‌شویان تشویق شود. روش بازرسی موثر و قوی در این خصوص نظارت بر نقل و انتقالات دارایی‌های

شناخته شده یا مشکوک حاصل از رفتارهای مجرمان می‌باشد. کشورها این روش را تا جایی که امکان دارد باید تشویق کنند.

ماده ۳۷: رویه‌هایی باید وضع شوند که کمک‌های دو سویه در خصوص موضوعات جنایی را تحت پوشش قرار دهند. موسسات مالی کشورها باید موظف به تهیه گزارش‌هایی در مورد تحقیق و تفحص از اشخاص حقیقی و حقوقی، ضبط و توقیف دارایی‌ها و بدست آوردن مدارک بازرسی و پیگرد پول‌شویی و مواردی دیگر در این خصوص و ارسال آنها به مراجع قضایی خارجی شوند.

ماده ۳۸: کشورها باید نسبت به درخواست کشورهای دیگر در زمینه تشخیص هویت مجرمان، بلوکه کردن و ضبط دارایی‌های آنها که مرتبط با رفتارهای پول‌شویی باشد، واکنش فوری و مناسب نشان دهند. علاوه بر این کشورهای عضو باید دارای مقررات و ترتیبات مناسبی جهت ضبط، توقیف و مصادره عایدات ناشی از پول‌شویی باشند.

ماده ۳۹: به منظور جلوگیری از کشمکش‌های قضایی باید تدابیر و مکانیسم‌های مناسبی جهت تعیین بهترین محل دعوی از لحاظ قضایی برای تعقیب مدعی علیه در مواردی که تعقیب و پیگرد مجرمان و پول‌شویان در بیش از یک کشور صورت پذیرد، تعبیه شود. بطور مشابه باید ترتیباتی جهت انجام مراحل توقیف و مصادره دارایی مجرمان اتخاذ شود.

ماده ۴۰: کشورها باید رویه‌هایی به منظور تحویل مجرمان به کشور اصلی، تا جایی که ممکن باشد، در خصوص جرایم مرتبط با پول‌شویی اتخاذ نمایند. با توجه به سیستم حقوقی داخلی کشورها، هر کشور باید جرم پول‌شویی را در ردیف جرایم قابل استرداد قرار دهد. با توجه به سیستم حقوقی کشورها، کشورهای عضو باید شرایط استرداد مجرمان مذکور را ساده نمایند و با درخواست وزرای مربوطه، مجرمان را به کشور اصلی تحویل دهند.

فصل سوم: بررسی پدیده پولشویی در ایران

بطور کلی در هر جایی که جرم وجود داشته باشد، از آنجا که هدف نهایی جرم کسب سود می‌باشد، عملیات پولشویی نیز وجود دارد. یعنی پول‌های کثیف ناشی از جرم و جنایت وارد شبکه بانک شده و از یک مکان به مکان دیگر منتقل می‌شود و پس از چند مرحله نقل و انتقال منشاء اولیه پول گم شده و به عبارت دیگر پول کثیف تطهیر می‌شود. در این قسمت به وجود پدیده پولشویی در ایران و ضرورت مبارزه با آن و راه‌های مبارزه با آن می‌پردازیم.

۱-۳- وجود پدیده پولشویی در ایران

همانطور که ذکر شد، در هر محلی که جرم وجود داشته باشد پدیده پولشویی نیز وجود دارد. بنابراین طبیعی است به نسبتی که در کشور ما جرم وجود دارد، پول‌های کثیف نیز موجود می‌باشد. از آنجا که قوانین و مقررات ضد پولشویی مدونی در کشور وجود ندارد، پدیده پولشویی می‌تواند بخصوص در نظام بانکی کشور وجود داشته باشد. فرارهای مالیاتی، اختلاس، ارتشاء و انواع فسادهای مالی کارکنان دولت و بخش خصوصی و علاوه بر آن جرایمی مانند خرید و فروش مواد مخدر، سرقت، کلاهبرداری، آدم ربایی و فحشاء از جمله جرایمی هستند که روز به روز در کشور افزایش یافته‌اند. حاصل و نتیجه جرایم فوق سودهای کلانی است که به روش‌های گوناگون ردپای آنها گم می‌شود تا مجریان قانون قادر به ردیابی و تعقیب مجرمان نباشند. از جمله جرایمی که امروزه بطور آشکار در کشور صورت می‌پذیرد خرید و فروش کد اقتصادی می‌باشد. بطور معمول کسانی که کد اقتصادی دارند و اقدام به فروش آن می‌کنند در ازای دریافت مبلغ معینی عملاً متعهد می‌شوند که مالیات عملیات مذکور را بپردازند در حالیکه آنها یا با شناسایی راه‌های فرار مالیاتی و یا با پرداخت رشوه از پرداخت مالیات امتناع می‌کنند. یکی دیگر از جرایم اقتصادی متداول صدور فاکتورهای تقلبی می‌باشد که راه فرار مالیاتی را برای مجرمان هموار می‌کند. رانت‌خواری و کسب ثروت‌های باد آورده از دیگر جرایمی است که در کشور ما منجر به تولید پول کثیف می‌شود که به دلیل فقدان قانون به سادگی تطهیر می‌شود.

پدیده پول‌شویی در ایران از منظر دیگری نیز قابل بحث می‌باشد. نخست، پدیده پول‌شویی و تطهیر پول‌های کثیف در شبکه داخلی کشور انجام می‌گیرد، زیرا بسیاری از مجرمان ضرورتی نمی‌بینند که پول‌های ناشی از جرم خود را به ارزش خارجی تبدیل کرده و از کشور خارج کنند، بلکه بدلیل عدم نظارت بر نقل و انتقالات پول، آنها به سادگی در داخل کشور به فعالیت غیر قانونی ادامه می‌دهند. در این زمینه باید گفت علی‌رغم آنکه در کشور ما حساب‌های بانکی بی‌نام افتتاح نمی‌گردد، قوانین مدونی جهت ردیابی و کشف پول‌های کثیف در شبکه بانکی کشور وجود ندارد. به عبارت دیگر شبکه داخلی نظام بانکی کشور به حدی آزاد و لیبرال است که به سادگی پول‌های ناشی از اعمال مجرمانه تطهیر می‌شود. دوم، پدیده پول‌شویی در تعامل بین شبکه بانکی کشور و بانک‌های خارجی می‌باشد. در این زمینه باید گفت که پول‌های کثیف بین‌المللی معمولاً به کشورهای جهت تطهیر می‌روند که از نظام ارزی آزاد و لیبرال برخوردارند مانند کشورهای نظیر سوئیس یا در سطح منطقه خاورمیانه مانند لبنان و امارات متحده عربی. بنابراین با وجود نظام سفت و سخت ارزی حاکم بر شبکه بانکی کشور، ایران مکان مناسبی برای تطهیر پول‌های کثیف بین‌المللی نمی‌باشد، بطوریکه درآمد ناشی از فروش مواد مخدر استحصالی در افغانستان بیشتر در بانک‌های امارات متحده عربی سپرده‌گذاری می‌شوند. بدین ترتیب می‌توان گفت که سازمان‌های بین‌المللی در خصوص تطهیر پول در ایران چندان حساس نمی‌باشند.

۲-۳- ضرورت مبارزه با پول‌شویی در ایران

همانطور که در بخش قبل ذکر شد، بیشترین حجم پول تطهیر شده در کشور مربوط به مجرمان داخلی می‌باشد و سیستم نظام ارزی کشور برای مجرمان بین‌المللی جذاب نمی‌باشد. از طرف دیگر مهمترین دلیل برای مبارزه با پول‌شویی ایجاد فضایی ناامن برای مجرمان می‌باشد تا آنها نتوانند پول‌های کثیف خود را از طریق شبکه بانکی از نقطه‌ای به نقطه دیگر انتقال دهند. بنابراین مبارزه با پول‌شویی بیش از آنکه به نفع شبکه بانکی باشد بطور کل به نفع جامعه می‌باشد. با توجه به رشد روز افزون جرایم اقتصادی و غیراقتصادی در کشور، مبارزه با پول‌شویی به منظور ناامن نمودن فضای فعالیت مجرمان و تبهکاران و کاهش رفتارهای مجرمانه و کمک به مسوولین جهت کشف و ردیابی شبکه‌های فساد و اختلاس ضروری می‌باشد. با اعمال قوانین مبارزه با پول‌شویی راه‌های فرار

مالیاتی کاهش یافته و درآمدهای ناشی از مالیات دولت افزایش خواهد یافت، شبکه‌های فساد و اختلاس و ارتشاء کشف خواهند شد و عرصه بر فعالیت‌های مجرمانه‌ای مانند قاچاق کالاهای ممنوع الورد و خرید و فروش مواد مخدر تنگ خواهد شد.

ایران نیز باید همگام با مسائل روز دنیا از جمله جهانی شدن اقتصاد، یکسان سازی پول کشورهای اروپایی (یورو) و بالتبع نقل و انتقالات آسان و سریع کالا و خدمات و سرمایه، پیوستن به سازمان تجارت جهانی (WTO) و همچنین فراگیر شدن عملیات مبارزه با پول‌شویی در سطح دنیا، حرکت کرده و شرایط داخلی خود را با مقتضیات جهانی تطبیق دهد. از الزامات مهم و ضروری این حرکت، ابتدا تشکیل نهادها، ارگان‌ها و سپس تدوین قوانین و دستورالعمل‌های مربوط می‌باشد.

منابع فارسی:

۱. "برخورد با شویندگان پول‌های کثیف"، بانک و اقتصاد، شماره ۱۵.
۲. "بهشت پول‌های کثیف"، مترجم: زهرا علی اکبری، دنیای بانکداری، فصلنامه بانک، شماره ۱۴.
۳. "بهشت مالی، دبی"، اقتصاد ایران، آبان ۱۳۸۰.
۴. "پول‌شویی در بانک‌های آمریکا"، مترجم: م. ادیب، ترجمان اقتصادی، سال سوم، شماره ۴۲.
۵. "پول کثیف"، اقتصاد ایران، آبان ۱۳۸۰.
۶. "پول‌شویی در بانک‌های آمریکا"، مترجم: م. ادیب، ترجمان اقتصادی، سال سوم، شماره ۴۲.
۷. "پول‌شویی و بازارهای مالی عربی"، مترجم: م. باهر، ترجمان اقتصادی، شماره ۸.
۸. "حدیث پول‌شویی"، مترجم: س. سمی، ترجمان اقتصادی، سال سوم، شماره ۴۳.
۹. "لبنان، مصر و اسرائیل در لیست سیاه پول‌شویی"، ترجمان اقتصادی، شماره ۵.

منابع لاتین:

۱. Don, Bruce, "Cyberpayments and Money Laundering", Rand Report, ۱۹۹۸
۲. Baker, R., Scholar, G., "Money Laundering and Flight Capital: The Impact on Private banking" Economic Studies; Brookings Institution, November ۱۰، ۱۹۹۹
۳. Basic Facts about Money Laundering, FATF, GAFI, ۲۰۰۲
۴. The Forty Recommendations, FATF, GAFI, ۲۰۰۲
۵. Quirk, P., "Money Laundering: Muddying The Macroeconomy", Finance and Development, March ۱۹۹۷
۶. "Members and Observers", FATF, GAFI, ۲۰۰۲
۷. "Money Laundering Comparative Table", Economic Perspective, May ۲۰۰۱